

**รูปแบบการดำเนินชีวิต การอบรมเลี้ยงดูบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ครู และ
นักเรียน กรณีศึกษา นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่พ่อแม่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
จังหวัดสมุทรสงคราม**

**Pattern of Life Style, Child Rearing and Parent-Teacher-Student
Relationship : A Case Study of Primary Level Students whose Parents
Work in Industrial Sectors in Samutsongkram Province**

ธีระชน พลโยธา Teerachon Pholyotha

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ครู และนักเรียน ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่พ่อแม่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่นักเรียนจากการทำงานของพ่อแม่ จากบุคคลที่เป็นพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 17 คน และผู้ให้ข้อมูลเสริม คือ นักเรียน ครู ผู้นำชุมชน พนักงานในโรงงาน จำนวน 17 คน

ผลการวิจัยพบว่าพนักงานในโรงงานใช้เวลาในช่วงเช้าและหลังเลิกงานในการจัดการภาระงานบ้านในครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของผู้หญิง ในบางครอบครัวที่แม่ทำงานในโรงงานและพ่อทำงานที่บ้าน มีการสลับบทบาทให้พ่อทำงานบ้าน ผู้ทำหน้าที่ดูแลเด็กส่วนใหญ่ คือ แม่ รองลงมา คือ พ่อ โดยในบางครอบครัวจะมีญาติผู้ใหญ่ เป็นผู้ช่วย ด้านรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่า มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูโดยมีตัวแบบ นอกจากนี้ พ่อแม่มีการใช้วิธีการลงโทษด้วย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกพ่อแม่จะสื่อสารกับเด็กเกี่ยวกับความคาดหวังและความวิตกกังวลที่พ่อแม่มีต่อลูก นอกจากนี้พ่อแม่มีการเตรียมความพร้อมและการวางแผนการศึกษาให้แก่ลูกสนับสนุนการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ รวมทั้ง จัดระบบระเบียบการทำการบ้านและการเรียนรู้ของลูก สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ด้วยการให้ความอบอุ่น เอาใจใส่ เกื้อกูล ห่วงใย ทั้งในด้านวิชาการ ด้านพฤติกรรม ด้านอารมณ์เมื่ออยู่ในโรงเรียน และด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับครูจะเป็นในรูปแบบของความร่วมมือในการดูแลเด็ก พ่อแม่ได้รับบันทึกจากทางโรงเรียน การไปเยี่ยมบ้าน และการประชุมผู้ปกครองปีละ 2 ครั้ง ครอบครัวที่พ่อแม่ทำงานโรงงานทั้งคู่และเด็กไม่มีผู้ใหญ่ดูแล ครอบครัวที่พ่อแม่ทำงานโรงงานและเป็นคนต่างถิ่น ซึ่งจะส่งลูกไปให้ปู่ย่าตายายที่ต่างจังหวัดเลี้ยงดู และครอบครัวที่บ้านพักอยู่ในโรงงานที่พ่อแม่อบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

คำสำคัญ รูปแบบการดำเนินชีวิต, การอบรมเลี้ยงดูบุตร, ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ครู และนักเรียน

Abstract

The purpose of this research was to study patterns of life style, child rearing and parent-teacher-student relationship of primary level students whose parents work in industrial sectors in Samut Songkram Province and their impact factors. The key informants were 17 parents working in industrial sectors and 17 sub-informants including teachers, community leaders, students and industrial workers.

This research reveals that parents who work in the industrial sectors have a similar routine in their daily life. They spend their morning hours and free time after work to manage their household tasks, most of which are responsible by the females in the family. In some cases, mothers and fathers switch roles: mothers work outside and fathers at home. In this case, fathers take care of the household chores. However, mothers are still responsible for taking care of the children, assisted by fathers, and sometimes the elders in the family. For the child rearing practice, the research finds that there are three patterns; supportive parenting, rational parenting and role-model parenting and that some parents still punish their children. In the area of parents and children relationship, it is found that sometimes parents express their expectation and concern to their children. Besides, parents prepare to pave a way to a better future for their children by giving them an education, supporting them to do helpful activities and managing their study and homework. Teachers and students have a good relation based on love and caring. Teachers not only take care of their education, behavior and emotion in school but also their life outside the school's area as well. Parents and teachers' relation is based on cooperation. Most parents pay attention to teachers' comments about their children. Furthermore, besides teachers' visit to student's home, the school usually hosts a parent-conference twice a year. The children in the families where both of parents work in the industrial sector and have no other relatives to look after the children, the families that come from other provinces, send their children back to their hometown and have the elder relatives raise their children and, the family that has a house in the factory's area but neglect their children, are likely to have deviant behavior.

Key Words : *Patterns of Life Style, Child Rearing Practice, Parent-Teacher-Student Relationship*

บทนำ

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก ทั้งจากคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และการจัดระบบระเบียบในห้องเรียนของครู ยังรวมไปถึงความสัมพันธ์ตามธรรมชาติระหว่างครูกับนักเรียนด้วย ครูเป็นผู้ร่วมมือทางสังคม (social partner) ที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการพัฒนา การที่ครูและเด็กมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด พบว่า มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็ก (Birch; & Ladd. 1997) และการมีทักษะทางสังคมและอารมณ์ของเด็กจะมีการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการเรียนรู้ในวัยเด็ก (Zins; Bloodworth; Weissberg; & Walberg. 2007) อีกทั้งยังพบว่า คุณภาพความสัมพันธ์ของเด็กกับครูในโรงเรียนมีส่วนสำคัญต่อการปรับตัวในโรงเรียนของเด็กด้วย (Screen. 2011: 27)

การที่เด็กสังเกตพฤติกรรมครูและมีปฏิสัมพันธ์กับครู เด็กจะตีความประสบการณ์ที่ได้รับจากครู ซึ่งจะกระตุ้นความสามารถทางวิชาการให้แก่เด็ก รวมทั้ง จะทำให้เด็กนักเรียนเกิดเจตคติทางบวกต่อโรงเรียนและการเรียนรู้ และไม่รู้สึกลดเดี้ยวเมื่ออยู่ในโรงเรียน (Snyder. 2011:19) ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับครู จะส่งผลต่อเจตคติทางลบต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำด้วย ดังการศึกษาของฟาร์เรล (Snyder. 2011:19 citing Farrel. 1990) พบว่า เด็กมัธยมที่ออกจากโรงเรียนรายงานว่าพวกเขามีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับครู เด็กรับรู้ว่าคุณครูเป็นบุคคลที่ไม่สุภาพ ไม่สนใจ และไม่ให้ความเป็นธรรมกับเด็ก เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจของพวกเขาที่จะออกจากโรงเรียน

นอกจากครูแล้ว การปฏิบัติของพ่อแม่ก็มีความสำคัญต่อลูกเช่นกัน จากการศึกษาของอีเมอร์สัน (Emerson et al. 2012: 9) พบว่า หากพ่อแม่มีการเตรียมความพร้อมและวางแผนทางการศึกษาของเด็กในอนาคต รวมไปถึงการสื่อสารกับลูกเกี่ยวกับความคาดหวังของพ่อแม่ในการศึกษาเล่าเรียนของลูก จะนำไปสู่การเห็นคุณค่าในการเรียนและการมีความสุขในการเรียนลูก การอธิบายวิธีการเรียนรู้ที่ถูกต้องให้แก่ลูก ความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของลูกการเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา จะช่วยเสริมสร้างความเป็นตัวของตัวเอง รู้สึกเป็นอิสระ และเพิ่มความสามารถทางวิชาการ รวมทั้ง การจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่บ้าน (Emerson et al. 2012: 18 citing OCED. 2011) เช่น ออกแบบพื้นที่สำหรับทำการบ้าน จัดเตรียมสื่อเพื่อส่งเสริมการอ่าน ช่วยในการจัดระบบระเบียบการทำการบ้านและการเรียนรู้ของลูก ที่กล่าวมาล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก

สังคมไทยในอดีต ผู้หญิงถูกกำหนดให้เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมากกว่าผู้ชาย มีบทบาทในการจัดการภาระงานภายในบ้านและเลี้ยงดูบุตร โดยในภาคเกษตรกรรม ผู้หญิงต้องทำนาทำไร่ และต้องเลี้ยงดูบุตรไปในคราวเดียวกันโดยการเลี้ยงดูที่อบอุ่นของแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการปรับตัวของเด็ก (Chen et al. 2000) ส่วนผู้ชายจะเป็นหลักในการหารายได้เลี้ยงครอบครัว แต่ในปัจจุบัน เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม และเมื่อครอบครัวต้องต่อสู้ดิ้นรนต่อสู้กับสภาวะทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้หญิงต้องออกทำงานนอกบ้านเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกับผู้ชาย (อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม; กุศล สุนทรธาดา; & ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต. 2540) ในบางจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก เช่น ระยอง สมุทรปราการ สมุทรสงคราม พระนครศรีอยุธยา ผู้หญิงจะเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และมีบทบาทในการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องประดับ อิเล็กทรอนิกส์ การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว แรงงานหญิงนับว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การให้เวลาที่ทุ่มเทไปการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม คือ ออกตั้งแต่เช้ามืด กว่าจะกลับเข้าบ้านก็ราวสองทุ่ม หรือดึกกว่านั้นเพราะทำงานล่วงเวลา ในหนึ่งสัปดาห์ทำงาน 6 วัน หยุดทำงานวันอาทิตย์ สภาพการทำงานดังกล่าว อาจทำให้พ่อแม่มีเวลาสำหรับครอบครัวน้อยลง สามีไม่มีเวลาให้ภรรยา พ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับลูก ๆ การสนทนาและการมีปฏิสัมพันธ์ในบ้านมีน้อยลง เพราะต่างคนต่างต้องทำงาน ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความห่างเหิน ความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าอกเข้าใจในครอบครัวก็มีน้อย

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก และกำลังเผชิญปัญหาเด็กและเยาวชนพฤติกรรมไม่เหมาะสมและปัญหาครอบครัวเป็นอย่างมากในขณะนี้ข้อมูลจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำให้รู้ว่าความรุนแรงของปัญหาสังคมของจังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ ปัญหาเด็กและ

เยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม พบว่า มีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในปี พ.ศ. 2555 (ข้อมูล ณ วันที่ 25 ตุลาคม 2555) ทั้งสิ้น 76 คดี ที่มากที่สุด คือ คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 43 คดี รองลงมาคือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินจำนวน 12 คดี สำหรับปัญหาครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่คือ ปัญหาครอบครัวหย่าร้าง รองลงมาคือ ปัญหาครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวประพฤติตัวไม่เหมาะสม และในส่วนของปัญหาสตรีพบว่า ปัญหาสตรีส่วนใหญ่คือ ปัญหาสตรีที่แต่งงานแล้วแต่ไม่มีความสุขเพียงลำพังสูงถึงร้อยละ 90.02 ในเวทีประชาคมวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสังคมที่ประชุมมีการเสนอประเด็นปัญหาครอบครัว คือ ปัญหารายได้ไม่เพียงพอจากรายจ่าย ปัญหาการนอกใจ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการหย่าร้าง นอกจากนี้ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แม้สามารถเกณฑ์เด็กเข้าเรียนได้ทุกคน แต่ยังไม่สามารถดูแล เฝ้าระวังให้เด็กได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนจบหลักสูตรได้ ด้านการเรียนสายสามัญ ปรากฏว่า มีนักเรียนบางส่วนออกกลางคัน และออกมากที่สุดในช่วงชั้น ม.1 - ม.3 ส่วนระดับอาชีวศึกษา จากการรับนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษาทั้ง 3 แห่ง พบว่า มีนักเรียนที่มีเกณฑ์เข้าเรียน และไม่สามารถเรียนต่อเนื่องจากจบหลักสูตรอยู่บ้างเนื่องจากมีปัญหาส่วนตัวพบสภาพการเป็นนักศึกษาเพราะคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์บ้าง(สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสงคราม. 2556)

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต การอบรมเลี้ยงดูบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ครูและนักเรียน โดยเลือกศึกษาในจังหวัดสมุทรสงคราม เนื่องจากเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ภายใต้บริบทการทำงานในโรงงานของพ่อแม่ อาจทำให้มีเวลาน้อยในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และอาจส่งผลต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัว อีกทั้งยังพบว่าครอบครัวส่วนใหญ่ยังมีรายได้ต่ำ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) ศึกษาภายใต้สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ดำรงอยู่ในขณะนั้น เพื่อช่วยค้นหาความหมาย ประสบการณ์ และแก่นสาระที่ออกมาจากความรู้สึกนึกคิด ตามประสบการณ์ที่แท้จริง ทำให้ได้ความรู้บนพื้นฐานความเป็นจริง ถูกต้อง ชัดเจนและครอบคลุมที่สามารถนำไปใช้วางแผนเพื่อพัฒนานักเรียนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีลูกเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ครู และนักเรียน ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่พ่อแม่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดแก่นักเรียนจากการที่พ่อแม่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านวิธีวิทยาการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกต (Observation) พฤติกรรมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบปรากฏการณ์วิทยาแนวคิดของฮัสเซิร์ล (Husserl) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์วิทยาเชิงพรรณนา (Descriptive Phenomenology) โดยผู้วิจัยเริ่มต้นเข้าไปเรียนรู้ปรากฏการณ์จากการบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ และบรรยายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่ประสบกับเหตุการณ์โดยตรง ผู้วิจัยจึงทำการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งนี้ คือ บุคคลที่เป็นพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เพศชาย 2 คน เพศหญิงจำนวน 15 คน และทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากบุคคลแวดล้อมของผู้ให้ข้อมูลหลัก จากครู ผู้นำชุมชน นักเรียน รวมทั้งสิ้น 17 คน

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

พ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หมายถึง พ่อแม่ที่เป็นพนักงานของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรสงคราม และมีลูกเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรสงคราม

รูปแบบการดำเนินชีวิต หมายถึง ลักษณะการเป็นอยู่ของพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรสงคราม เช่น กิจวัตรที่ทำในแต่ละวัน การทำงาน การจัดการบ้านเรือน การใช้เวลาว่างกับครอบครัว

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่พ่อแม่มีการติดต่อกับบุตรทั้งด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อบุตรทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของพ่อแม่ ตลอดจนเป็นแนวทางให้พ่อแม่สามารถจะให้รางวัลและลงโทษบุตรได้นอกจากนั้นยังเป็นโอกาสให้บุตรได้ดูแบบอย่างของการกระทำของพ่อแม่ด้วย

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เป็นเหตุเป็นผลและมีทิศทาง แสดงให้เห็นถึงกลไกนำไปสู่การอธิบายและการทำนายพฤติกรรมของบุตร รวมทั้ง เป็นเครื่องมือทางความคิดที่พ่อแม่ใช้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ครู และนักเรียน หมายถึง การร่วมมือร่วมใจระหว่างพ่อแม่และครูในการดูแลเอาใจใส่ ให้คำแนะนำและการสนับสนุนนักเรียน เพื่อประสิทธิภาพการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะช่วยให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต การอบรมเลี้ยงดูบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ครู และนักเรียน ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่มีพ่อแม่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมอย่างละเอียดลึกซึ้ง เข้าใจปัญหาและอุปสรรคในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และปัญหาการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่นักเรียนจากการที่พ่อแม่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

2. ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางนโยบายในการส่งเสริมบทบาทของพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อนักการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนและบรรยากาศในโรงเรียนที่เหมาะสมสำหรับเด็กนักเรียนที่พ่อแม่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะของเครื่องมือ

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยกำหนดแนวคำถามในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้ง การสังเกตสภาพการดำเนินชีวิตของผู้ให้ข้อมูล

2. การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามปลายเปิด

2.1 ผู้วิจัยทบทวนเอกสารและงานวิจัย เพื่อทำความเข้าใจในบริบทของกลุ่มตัวอย่าง และเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการวิจัยในประเด็นที่ศึกษา โดยไม่ได้ลงลึกถึงทฤษฎีใด ๆ ทั้งสิ้น เพื่อไม่ให้เกิดอคติในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยส่งให้แนวคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความครบถ้วนครอบคลุมประเด็นในการวิจัย

2.2 ผู้วิจัยได้นำแนวคำถามไปทดลองใช้กับพนักงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อทดสอบแนวคำถามและกระบวนการเก็บข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การลงภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามที่เป็นแหล่งข้อมูล สภาพบริบทชุมชน รวมทั้งการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นกับคนในชุมชน เกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของพ่อแม่ที่ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม รวมถึงการดูแลนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยทั่วไปทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามการสัมภาษณ์ที่สามารถค้นหาคำตอบได้ในระดับลึก และได้เนื้อครอบคลุมประเด็นตามจุดมุ่งหมาย และเพื่อตรวจสอบคำถามการวิจัยในเบื้องต้นว่ามีความเหมาะสมหรือเป็นไปได้ในการวิจัยหรือไม่

2. ทำการศึกษาเอกสาร วรรณกรรม และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาและให้สอดคล้องกับคำถามการวิจัยที่ได้จากภาคสนาม

3. การเก็บข้อมูลจริงในภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก บอกล่าประสบการณ์ ค้นหาความหมายตามประสบการณ์การรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล รวมไปถึงการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชน

4. ดูความสัมพันธ์ของร่องรอยหรือหลักฐานต่างๆ ทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาภาคสนามทั้งจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมมาได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

ก่อนเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการขออนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นทางการ และสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัยจากผู้ให้ข้อมูลทุกราย ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดของวัตถุประสงค์การวิจัย ขออนุญาตบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ และขอให้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การให้สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลในการตอบหรือไม่ตอบคำถามเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามเพิ่มเติมและมีเวลาในการคิดทบทวนก่อนตัดสินใจตอบคำถาม การรักษาความลับโดยไม่เปิดเผยข้อมูลใดของผู้ให้ข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้ให้ข้อมูลโดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา มีการบันทึกเทป การบันทึกภาคสนาม และการบันทึกช่วยจำ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล รวมทั้ง ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรวิจัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลบางส่วนทำการตรวจสอบผลการวิเคราะห์เบื้องต้น และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของผลการวิจัยอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในงานวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลของโคไลซี (Colaizzi's method) ซึ่งมีรูปแบบการศึกษา Duquesne school ตามแนวคิดโครงสร้างตามความเป็นจริงของฮัสเซอร์ล (Husserlian Phenomenology) มี 7 ขั้นตอน ได้แก่ (อัญญา พลดเปลื้อง, 2556 : 5)

1. อ่านบทสัมภาษณ์ที่ถอดความแล้วหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เข้าใจความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลอย่างแท้จริง
2. ทบทวนข้อความแต่ละข้อความในทุกหน้าอย่างถ่องแท้เพื่อค้นหาสำคัญของเนื้อเรื่อง
3. ทำความเข้าใจตามนัยสำคัญของเนื้อหาและกำหนดความหมาย
4. กำหนดความหมายของกลุ่มคำที่เป็นประเด็นหลัก
5. รวบรวมผลลัพธ์ที่ได้จากปรากฏการณ์ที่ศึกษาและอธิบายหรือบรรยายอย่างถี่ถ้วน
6. อธิบายปรากฏการณ์ที่ยังกำกวมให้มีความชัดเจนเท่าที่เป็นไปได้
7. นำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาย้อนกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการดำเนินชีวิตของพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

จากศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงปรากฏการณ์การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมของพนักงานที่มีลูกเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ในจังหวัดสมุทรสงคราม ตามการรับรู้และประสบการณ์ของพ่อแม่ พบว่า มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันตามลักษณะของครอบครัว ดังนี้

การได้ทำงานในโรงงานทำให้พ่อแม่รู้สึกมีรายได้ที่มั่นคง แม้ครอบครัวส่วนใหญ่จะมีรายได้ไม่เพียงพอ กับรายจ่าย ไม่มีการออมเงิน มีหนี้สิน แต่ไม่มีการประท้วงเรียกร้องจากโรงงานแต่อย่างใด ทุกคนล้วนพอใจกับรายได้ ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการที่มีรายได้ไม่แน่นอนจากการออกเรือทำประมงของผู้ชาย หรือผู้หญิงเคยชินกับการทำงานให้กับครอบครัว การค้าขาย หรือรับจ้างเล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้ให้ผลตอบแทนเป็นกอบเป็นกำ เมื่อเข้าทำงานในโรงงานและมีรายได้ที่แน่นอน ทำให้พนักงานรู้สึกมีรายได้ที่มั่นคงยิ่งขึ้น แม้จะต้องใช้ชีวิตกับหน้าที่การงานเดิมเป็นเวลานาน ก็สามารถยอมรับได้ และมีความพยายามอดทนในการทำงาน

การมีรายได้ประจำทำให้พ่อแม่รู้สึกว่ามีโอกาสที่จะส่งเสียให้ลูกได้เรียนสูง เนื่องจากส่วนใหญ่พ่อแม่เหล่านี้ได้รับการศึกษาในระบบการศึกษาน้อย และพวญกับความยากลำบากในชีวิตมามาก จึงคิดว่าการศึกษาในระดับที่สูงจะทำให้ลูกมีอนาคต หลุดพ้นจากปัญหาที่ตนเคยประสบมา และโดยเฉพาะสำหรับผู้หญิง การมีรายได้ประจำทำให้รู้สึกภาคภูมิใจ การทำงานในโรงงานทำให้พวกเขาารู้สึกว่าตนมีความสามารถในการหารายได้เข้าครอบครัว สามารถพึ่งพาตนเอง หาเงินเลี้ยงดูลูก และส่งเสียให้ลูกเล่าเรียนได้ ทำให้ผู้หญิงที่ทำงานในโรงงานมีความภาคภูมิใจในตนเองเพิ่มขึ้น

พ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ใช้เวลาในช่วงเช้าและหลังเลิกงานในการจัดการภาระงานบ้านในครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของผู้หญิง โดยผู้หญิงมีความคิดเห็นว่างานบ้านควรเป็นงานของแม่บ้านและลูกๆ และมีความคิดเห็นว่างานของผู้หญิงมีใช้มีหน้าที่ในการช่วยเหลือครอบครัวด้วยการหารายได้จากการออกไปทำงานนอกบ้าน แต่ต้องรับผิดชอบการทำงานบ้านด้วย สำหรับในบางครอบครัวที่แม่ทำงานในโรงงาน และพ่อทำงานที่บ้าน มีการสลับบทบาทให้พ่อทำงานบ้าน เช่น หุงข้าว ทำกับข้าว ซักผ้า ถ้ามีเวลาในวันหยุดแม่ก็จะช่วยงานบ้าน

การดูแลบุตรโดยทั่วไป ผู้ทำหน้าที่ดูแลเด็กส่วนใหญ่ คือ แม่ รองลงมา คือ พ่อ โดยในบางครอบครัวจะมีญาติผู้ใหญ่ เป็นผู้ช่วยเหลือในกรณีที่พ่อแม่ไม่อยู่บ้านไปทำงาน ดังนั้น หากผู้สูงอายุในครอบครัวไม่สบาย ก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงต้องออกจากงานมาเลี้ยงดูบุตร มากกว่าจะเป็นผู้ชายที่เป็นฝ่ายออกจากงาน สำหรับครอบครัวใดที่ภรรยาไปทำงานในโรงงาน แล้วสามีทำงานที่บ้าน ก็ให้พ่อมีบทบาทหลักในการดูแลบุตรและการดูแลบ้านของพ่อ โดยมีแม่คอยกำกับดูแล

รูปแบบการดำเนินชีวิตของพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว หากมีอุปสรรคอาจส่งผลทำให้พนักงานตัดสินใจลาออกจากงานได้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สาเหตุที่ทำให้พนักงานลาออกจากการทำงานในโรงงานมีดังนี้

1. หัวหน้าที่ไม่มีความเห็นอกเห็นใจ หรือใช้คำพูดดูถูก
2. ปัญหาสุขภาพ
3. เมื่อไม่มีคนเลี้ยงลูกให้ ผู้หญิงจะเป็นฝ่ายลาออกจากงาน และหากสามีมีรายได้ที่มั่นคงก็จะส่งผลให้ตัดสินใจลาออกจากงานง่ายขึ้น
4. การได้รับมอบหมายงานเพิ่มขึ้น สำหรับพนักงานบางคนที่มีความสามารถ บริษัทจะมอบหมายให้ทำงานเพิ่มในหน้าที่ที่เหมาะสมกับความสามารถ แต่ค่าแรงยังเป็น 300 บาทต่อวันเท่าเดิม ทำให้พนักงานเกิดความเครียดจากการทำงานเสร็จไม่ทันเวลา ต้องเอามาทำที่บ้าน การทำงานมีความผิดพลาด และถูกตำหนิจากหัวหน้า ในที่สุดต้องลาออก
5. มีปัญหาส่วนตัวในการทำงาน เช่น ทะเลาะเบาะแว้งเพื่อนร่วมงาน ปัญหาชู้สาว จนถูกไล่ออก บางบริษัทเมื่อเข้ามาทำงาน จะให้เขียนใบลาออกไว้ด้วย เมื่อมีปัญหาพร้อมให้ออกจากงานทันที
6. ลูกมีปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบน จึงต้องออกมาดูแลลูก และส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงที่เป็นฝ่ายลาออก
7. มีปัญหาหนี้สิน ลาออกจากงานเพื่อหนีหนี้ สาเหตุของการมีหนี้สินมาก เช่น การกู้ยืม เล่นการพนัน เล่นแชร์ การซื้อของแบบผ่อนชำระ บางครอบครัวที่สามีไม่ได้ทำงาน ก็จะมีหนี้สินมาก
8. ที่ทำงานไกลบ้าน จนไม่มีเวลาในการดูแลลูก
9. บริษัทเลิกจ้าง เนื่องจากปรับค่าแรงขั้นต่ำขึ้น และบริษัทแบกรับภาระไม่ไหว ทั้งนี้ มีการจ่ายเงินชดเชยให้
10. การมีรายได้ที่ลดลง เนื่องจากนโยบายรัฐบาลที่เพิ่มค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท ทำให้การทำงานล่วงเวลาลดลง และบางแห่งให้พนักงานมีวันหยุดงานเพิ่มขึ้น และจ่ายค่าแรงลดลง แต่รายจ่ายคงที่ จึงต้องลาออกไปสมัครงานใหม่ที่ได้เงินค่าจ้างเต็มวัน

ผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับ กรีนฮอส และ บูเทล(Greenhaus; & Beutell. 1985) ที่กล่าวว่า การขาดความสมดุลในการรับผิดชอบต่อบทบาทด้านการทำงานและบทบาทด้านครอบครัว โดยให้ความสำคัญกับบทบาทใดมากกว่าอีกบทบาทหนึ่ง ทำให้การทำหน้าที่อีกบทบาทหนึ่งทำได้ไม่เต็มที่ กระทั่งบทบาทหนึ่งแล้วทำให้ไม่สามารถทำอีกบทบาทหนึ่งได้ดี หรือบทบาทไปก้าวก่ายอีกบทบาทหนึ่ง อีกทั้งมีความเหนื่อยล้าจากการปฏิบัติตามตามบทบาท ซึ่งความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัวของพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นความขัดแย้งทางบทบาท ที่เกิดจากการรับผิดชอบในบทบาทหนึ่งส่งผลกระทบไปยังอีกบทบาทหนึ่ง ทำให้การทำหน้าที่ในแต่ละบทบาทไม่สมบูรณ์ เช่น บทบาทการทำงานในโรงงานที่ส่งผลต่อการทำหน้าที่ในครอบครัว หรือบทบาทการทำหน้าที่ในครอบครัวส่งผลต่อการทำงานในโรงงาน ความขัดแย้งดังกล่าวส่งผลให้เกิดความเครียด การขาดงาน และนำไปสู่การตัดสินใจลาออกจากงาน

2. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

การอบรมเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า มี 3 รูปแบบ ได้แก่

2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน โดยพ่อแม่จะเอาใจใส่ลูกมาก มีความกังวลเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกพอควร แม้ว่าจะมีเวลาน้อย ก็จะทำให้เวลาในการพูดคุยกับลูก สังเกตความผิดปกติของลูกและซักถามปัญหา โดยเฉพาะการเรียนและการคบเพื่อนของลูกเป็นสิ่งที่พ่อแม่ต้องเฝ้าติดตามอย่างใกล้ชิด ใช้เวลาว่างในการเล่น และพูดคุยกับลูก ส่งเสริมให้ลูกได้เรียนหรือทำกิจกรรมตามความสนใจ มีการวางแผนอนาคตให้แก่ลูก

2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล โดยพ่อแม่จะอธิบายเหตุผลและความจำเป็นให้เด็กเข้าใจอย่างชัดเจน เมื่อต้องการให้เด็กปฏิบัติตามกฎระเบียบของบ้าน หรือเมื่อพ่อแม่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของเขา โดยพ่อแม่ต้องฟังและสังเกตลูกของตัวเอง ไม่เอาความคิดของตัวเองหรือฟังความจากคนอื่น แล้วเอามาตัดสินลูก จะฟังการอธิบายของลูกเป็นหลัก มีการปรับอารมณ์ที่เกิดจากความเครียดในการทำงานก่อนจะมีปฏิสัมพันธ์กับลูก

2.3 การอบรมเลี้ยงดูโดยมีตัวแบบ เมื่อต้องการให้ลูกทำอะไร พ่อแม่จะมีตัวแบบบุคคลให้ลูกได้ทำตามแบบอย่าง ทั้งพฤติกรรมทางบวกและทางลบ ลักษณะของตัวแบบได้แก่ พ่อแม่จะทำให้ดูเป็นแบบอย่าง พ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูก การยกตัวอย่างความลำบากของพ่อแม่ในอดีตที่ผ่านมาและปัจจุบัน เพื่อให้ลูกเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการยกตัวอย่างคนใกล้ชิดที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้ลูกเกิดความคาดหวังในอนาคต

นอกจากนี้ ในการอบรมเลี้ยงดูพ่อแม่จะใช้วิธีการลงโทษด้วยการอบรมสั่งสอนลูก ถ้าลูกไม่ทำตามก็จะดุ ตาหนิ ตักเตือน และถ้าดื้อมาก เช่น เกียจคร้าน รังแกผู้อื่น ไม่ทำการบ้าน ก็จะทำโทษด้วยการตี เป็นต้น แต่ถ้าลูกทำดี พ่อแม่ก็มักแสดงออกถึงความพึงพอใจด้วยการให้คำชมเชยแก่ลูก สัญญาว่าจะให้รางวัล แต่การให้รางวัลเนื่องในโอกาสพิเศษจะเกิดขึ้นนานๆ ครั้ง

ทั้งนี้ เนื่องจากการได้มีเวลาได้เลี้ยงลูกและเอาใจใส่ดูแลลูกอย่างใกล้ชิด ทำให้พ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมตระหนักถึงหน้าที่ของความเป็นพ่อแม่ และความรับผิดชอบที่มีต่อลูก พ่อแม่ที่ดองกลับบ้าน ดึกมักจะมีคนช่วยเลี้ยงดูบุตร โดยไม่ได้รับการกระทำที่ตลอดทั้งวัน เมื่อกลับจากเลิกงาน ก็จะต้องมาทำหน้าที่ความเป็นพ่อแม่ต่อ พ่อแม่ยังคงเอาใจใส่ต่อลูกมาก โดยเฉพาะแม่ แม้ว่าเวลาจะมีน้อย การได้ใช้เวลาอยู่กับลูก และครอบครัว ทำให้เกิดความเข้าใจในตัวลูกเป็นอย่างดี มีความผูกพันกับลูกอย่างลึกซึ้ง ให้ความอบอุ่นแก่ลูก ทำสิ่งที่ดีๆ เพื่อลูก เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูก นอกจากนี้ การให้ความหมายของการทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่ดี คือ การส่งเสริมให้ลูกได้เรียนสูงส่วนใหญ่พ่อแม่เหล่านี้ได้รับการศึกษาในระบบน้อยและเผชิญกับความยากลำบากในชีวิตมาก จึงคิดว่าการได้รับการศึกษาในระดับที่สูงจะทำให้ลูกมีอนาคต หลุดพ้นจากปัญหาที่ตนเคยประสบมา พฤติกรรมที่ดีของลูกที่พ่อแม่ต้องการมากที่สุด คือ การตั้งใจเรียน และการใช้จ่ายอย่างประหยัด สิ่งที่จะควบคุมพฤติกรรมของลูกให้เป็นไปตามความคาดหวัง คือ การให้ลูกได้รับรู้ความยากลำบากของพ่อแม่ ทั้งจากการอบรมสั่งสอน และการเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับลูก อีกทั้ง พ่อแม่ยังตระหนักว่าสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมักจะช่วยเด็กไปในทางที่เสีย ทำให้พ่อแม่มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกมาก ดังนั้น จะป้องกันเมื่อสังเกตเห็นว่าเขาจะทำพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ตามใจลูกจนเกินไป แต่จะไม่บังคับจนขัดใจลูก มีการดุบ้าง ตาหนิบ้าง เพื่อให้ลูกมีพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้อง

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับ การศึกษาของ ดุจเดือน พันธุนาวิน (ดุจเดือน พันธุนาวิน. 2553: 6-7) ที่ได้ประมวลผลงานวิจัยในประเทศไทย รวมทั้งมีการเปรียบเทียบงานวิจัยในต่างประเทศ เพื่อแสดงให้เห็นว่า การสร้างชาติเริ่มที่การอบรมเลี้ยงดูที่สามารถเปลี่ยนแปลงจิตใจและพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล เป็นพื้นฐานในการสร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างพ่อแม่กับลูก ช่วยพัฒนาจิตใจและจริยธรรมลูก ซึ่งจะเป็นเกราะป้องกันมิให้ลูกมีพฤติกรรมที่ไม่น่าปรารถนา เบี่ยงเบน หรือเป็นภัยต่อตนเองและสังคม การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกจึงมีอิทธิพลมากกว่าการสั่งสอนของพ่อแม่ และเมื่อร่วมกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและการใช้เหตุผลจะยิ่งมีประสิทธิภาพในการสร้างเด็กให้เป็นคนดีที่เก่งและมีความสุขอย่างใดก็ดี พ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และบางครั้งควรมีหนี้สิน อาจส่งผลกระทบต่ออบรมเลี้ยงดูบุตร ดังการศึกษาของ คองเกอร์ และคนอื่น ๆ (ดุจเดือน พันธุนาวิน. 2553 อ้างอิงจาก Conger et al. 1992) พบว่า สภาวะกดดันทางเศรษฐกิจ และสภาพที่เกิดจากความยากจน มีอิทธิพลต่อจิตใจและพฤติกรรมของบิดามารดา ซึ่งวิกฤติเศรษฐกิจมักส่งผลให้เกิดวิกฤติในครอบครัวด้วย รวมทั้งทำให้พ่อแม่อบรมเลี้ยงดูลูกอย่างเหมาะสมได้น้อย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ครู และนักเรียน

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ และบุตร

พฤติกรรมของพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรสงครามที่มีผลทางบวกต่อการเสริมสร้างอุปนิสัยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูกประกอบด้วย

1) **การสื่อสารกับลูก** พ่อแม่จะสื่อสารกับเด็กเกี่ยวกับความคาดหวังและความวิตกกังวลของพ่อแม่ที่มีต่อลูก เกี่ยวกับอุปนิสัยของลูกที่พ่อแม่ต้องการปลูกฝัง ได้แก่ การตั้งใจเรียน การใช้จ่ายอย่างประหยัด การช่วยเหลืองานบ้าน การเที่ยวเตร่ การคบเพื่อน การห่างจากยาเสพติด การไม่โกหก การ หาระวังคนแปลกหน้า ไม่ทำตัวเกราะเลาะวิวาทกับผู้อื่น

2) **การเตรียมความพร้อมและการวางแผนการศึกษา** พ่อแม่จะเตรียมความพร้อมและการวางแผนทางการศึกษาของเด็กในอนาคต พ่อแม่ส่วนใหญ่มีความต้องการให้ลูกเรียนให้สูงที่สุดตามความต้องการของลูก บางคนต้องการให้ลูกเรียนต่อในสายอาชีพ เพราะคิดว่าเรียนจบแล้วมีงานทำ และบางคนที่มีความต้องการให้ลูกเรียนต่อในระดับปริญญาตรี เพราะคาดหวังว่าลูกเรียนจบระดับปริญญาตรี จะได้งานดี ๆ ทำ และเป็นงานที่มีความมั่นคง ทั้งนี้ ให้เรียนตามความสนใจและระดับสติปัญญาของลูก ส่วนลูกคนไหนที่มีระดับสติปัญญาต่ำและสนใจที่จะเรียนต่อน้อยก็จะพยายามเคี่ยวเข็ญจนจบการศึกษาภาคบังคับและให้ทำอาชีพที่ครอบครัวทำคือ ทำประมง หรือไม่กี่ทำงานในโรงงาน เช่นเดียวกับพ่อแม่ ความตั้งใจเรียนและความสำเร็จทางวิชาการพบในเด็กผู้หญิงมากกว่าเด็กผู้ชาย

3) **การสนับสนุนการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์** พ่อแม่จะรู้ว่าลูกของตนมีความสนใจในกิจกรรมอะไร และจะให้การสนับสนุน ให้อิสระในการทำกิจกรรม รวมทั้ง มีการให้การเสริมแรงแก่เด็กในการทำกิจกรรม

4) **การจัดระบบระเบียบการทำการบ้านและการเรียนรู้ของลูก** พ่อแม่พยายามสอนการบ้านลูกตามความรู้ความสามารถที่ตนมี แต่หากสอนไม่ได้ ก็จะแนะนำให้ลูกไปถามผู้อื่นที่มีความรู้

อย่างไรก็ดี รูปแบบการดำเนินชีวิตของพ่อแม่ที่ทำงานโรงงานทั้งคู่ต้องใช้เวลาที่ทุ่มเทไปการทำงานในโรงงาน ไม่สามารถหรือไม่มีโอกาสดูแลลูกของตนเท่าที่ควร ต้องให้ผู้อื่นมารับหน้าที่แทน ทำให้พ่อแม่มีความวิตกกังวลต่อพฤติกรรมลูก นอกจากนี้ ครอบครัวส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางการเงิน ทำให้มีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งส่งผลทำให้เกิดความเครียดในการอบรมเลี้ยงดูบุตรสอดคล้องกับการศึกษาของกรีน (Green, 2007) จำนวนชั่วโมงโดยรวมของการทำงานที่ยาวนานและการได้รับรายได้ที่น้อย ทำให้ยากที่จะจัดการกับการมีสุขภาพและภาวะโภชนาการที่ดีให้แก่เด็ก นอกจากนี้พ่อแม่จะกังวลว่าเด็กของพวกเขาจะถูกรังแกไม่มีชุดนักเรียนดี ๆ ใส่ หรือขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน ทำให้พ่อแม่รู้สึกได้รับความกดดันเนื่องจากสิ่งของเหล่านี้มีราคาสูง พ่อแม่มีความคับข้องใจที่ไม่สามารถประหยัดเงินและมีความมั่นคงทางการเงินมากขึ้นสำหรับตัวเองและครอบครัว และมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเป็นหนี้ในอนาคต ดังงานวิจัยของบาร์นาโดส (Ridge, 2009 citing Barnados, 2008) พบว่า หลายครอบครัวที่มีรายได้ต่ำมักจะกู้หนี้ยืมสินสำหรับค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม นอกจากนี้ ในการเตรียมความพร้อมและการวางแผนการศึกษายังมีข้อจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับ ริตจ์ (Ridge, 2009 citing Beresford et al. 1999) อธิบายว่า พ่อแม่ที่มีรายได้ต่ำต้องการให้การสนับสนุนลูกสำหรับการศึกษา แต่ก็ไม่มีทรัพยากรที่จะสนับสนุนลูกของพวกเขาได้ กับ ซีแมน และคนอื่น ๆ (Seaman et al. 2005) ที่พบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวรายได้ต่ำมักจะจำกัดในการเข้าถึงคำแนะนำเกี่ยวกับงานที่มีสถานภาพสูง เช่น ทางการแพทย์ ทางกฎหมาย หรือ การประกอบอาชีพใหม่ ๆ

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างครู และนักเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนจะเป็นไปดังนี้

1) **การควบคุมให้เด็กตั้งใจเรียนและมีพฤติกรรมที่เหมาะสม** โรงเรียนพยายามให้มีครูสอนชั้นละ 1 คน จะใช้วิธีจ้างครูอัตราจ้างเพิ่มให้มีครูครบทุกชั้น นำการเรียนการสอนจาก “โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม” หรือที่เรียกกันว่า “ครูตู้” นำมาใช้ จึงแก้ปัญหาขาดแคลนครูไม่ครบชั้น อย่างไรก็ตาม แม้จะมี “ครูตู้” แต่ครูต้องควบคุมการเรียนรู้ของเด็กอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเด็กเล็กมักมีช่วงความสนใจในการเรียนสั้น พฤติกรรมที่ครูค่อนข้างเป็นห่วงมากในปัจจุบัน คือ เมื่อมีโทรศัพท์เข้ามา ก็มีผลทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนมาก

2) **การดูแลโภชนาการเด็ก** โรงเรียนจัดโครงการอาหารกลางวัน โดยให้เด็กตักข้าวเอง นอกจากนี้ ยังมีขนม ผลไม้ น้ำเย็น ดังนั้น ครอบครัวที่มีฐานะยากจน ไม่มีเงินให้ลูก ลูกก็มาโรงเรียนได้

3) **การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร** นอกจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนตามปกติ ครูจะจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้วย เพราะเด็กส่วนใหญ่จะชอบ เช่น ชอบไปปลูกป่า ก็จะได้เล่นน้ำด้วย

จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนจะมีลักษณะให้ความอบอุ่น เอาใจใส่ เกื้อกูลห่วงใย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ทั้งในด้านวิชาการ ด้านพฤติกรรม ด้านอารมณ์เมื่ออยู่ในโรงเรียน และด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เนื่องจากเด็กส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน สอดคล้องกับการศึกษาของเมอร์เรย์ และมัลมเกรน (Murray; & Malmgren, 2005) พบว่า เด็กนักเรียนจากโรงเรียนในเมืองที่มีความยากจนสูง อาจได้รับประโยชน์จากความสัมพันธ์ทางบวกของครูกับนักเรียน มากกว่าในโรงเรียนที่ครอบครัวเด็กมีรายได้สูง เพราะความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับความยากจน เช่น การออกกลางคันสูง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กต่ำ มีหลายปัจจัยที่จะช่วยป้องกันผลเชิงลบทางการศึกษาของนักเรียนที่เกี่ยวข้องการมีรายได้ต่ำของครอบครัว หนึ่งในนั้นคือความสัมพันธ์เชิงบวกและการให้การสนับสนุนของผู้ใหญ่ ซึ่งโดยส่วนมาก

คือ ครู นักเรียนที่มีฐานะยากจน ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนที่ดี จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัวทางอารมณ์สังคมสูงกว่าเด็กที่ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนไม่ดี

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับครู

ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับครูในเชิงความร่วมมือในการดูแลเด็ก เกิดขึ้นจากการได้รับบันทึกจากทางโรงเรียน เมื่อครูรายงานพฤติกรรมของลูกให้ทราบ พ่อแม่ส่วนใหญ่จะเชื่อฟัง มีส่วนน้อยที่จะต่อต้านอาจเพราะเชื่อการบอกเล่าจากลูกมากกว่า พ่อแม่ที่รับฟังส่วนใหญ่จะไม่ค่อยแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของลูก พ่อแม่ส่วนน้อยจะดูการบ้านลูก ในการไปพบผู้ปกครองของพ่อแม่ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ครูไปพบเป็นรายบุคคลด้วยการไปเยี่ยมบ้าน บางครอบครัวพ่อแม่ไม่อยู่บ้าน ไปทำงาน ก็จะพบกับญาติผู้ใหญ่ที่ดูแลเด็กแทน ส่วนการประชุมผู้ปกครอง มีประชุมปีละ 2 ครั้ง ประชุมผู้ปกครองจะเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง ส่วนใหญ่ก็จะกำหนดประชุมเป็นวันเสาร์หรืออาทิตย์ โดยในระหว่างประชุมผู้ปกครอง ระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก็จะแลกเปลี่ยนเรื่องลูก ๆ ของแต่ละคน สอดคล้องกับ ดรัมมอนด์ และสตีเพค (Drummond; & Stipek. 2004) รายงานว่า มีการที่สำรวจความเชื่อของพ่อแม่ และพบว่า พ่อแม่ที่มีรายได้ต่ำอาจต่อต้านการไปพบผู้ปกครองโดยตรง และ ลารู (Drummond; & Stipek. 2004 citing Lareau. 1987) เปรียบเทียบเด็กนักเรียนเกรด 1 ที่ครอบครัวมีรายได้น้อยและรายได้ปานกลาง แม้ว่าครูทั้งสองโรงเรียนจะมีความคาดหวังในตัวเด็กคล้ายคลึงกัน แต่พ่อแม่ที่มีรายได้น้อยจะสื่อสารในลักษณะที่ไม่รู้ว่าหลักสูตรในโรงเรียนเป็นอย่างไร ความเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในบ้านจะน้อยและให้ความใส่ใจในกิจกรรมทางโรงเรียนน้อย ซึ่งพ่อแม่อธิบายว่า เขามีเวลาน้อย ไม่สามารถที่จะมีความยืดหยุ่นในการนัดหมายได้ และคล้อยตามไปการปฏิบัติของครูที่มีต่อลูก (Drummond; & Stipek. 2004 citing Lareau. 1994)

4. ผลกระทบที่เกิดแก่นักเรียน

เด็กนักเรียนที่พ่อแม่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นกลุ่มเสี่ยงจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้แก่ครอบครัวที่พ่อแม่ทำงานโรงงานทั้งคู่และเด็กไม่มีผู้ใหญ่ดูแล ครอบครัวที่พ่อแม่ทำงานโรงงานและเป็นคนต่างถิ่น จะส่งลูกไปให้ปู่ย่าตายายที่ต่างจังหวัดเลี้ยงดู ครอบครัวที่บ้านพักอยู่ในโรงงาน พอดกเย็นก็มีบางครอบครัวที่เล่นไฟ ตั้งวงดื่มสุรา ปล่อยให้ลูก ๆ ไปอยู่ตามร้านค้า ครอบครัวเหล่านี้พ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่น เอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด อยู่ในระดับน้อย เรียกว่า ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Neglecting type) พ่อแม่ให้การควบคุมและให้ความอบอุ่นต่ำ ข้อค้นพบมีความสอดคล้องกับ รอส และโรเบิร์ต (Ross; & Robert. 1999) ศึกษาพบว่า การละเมิดและละเลยเด็กนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจหลายระดับ แต่ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะรู้สึกถึงความตึงเครียดมากกว่าครอบครัวที่มีรายได้สูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวัตสัน (Watson. 2005) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยโดยมากจะมีความเกี่ยวข้องกับความยากจนของครอบครัว เด็กเหล่านี้เป็นจำนวนมากที่มาจากครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวและได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ ปัญหาสุขภาพจิต และการใช้ความรุนแรง มักมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดในความสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ และสถานการณ์เช่นนี้นับวันทวีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ คอนเนล และ คาร์ริค (Connell-Carrick. 2003) พบว่า พ่อที่อยู่ในครอบครัวที่ปล่อยปละละเลยลูก จะเป็นพ่อที่มีส่วนร่วมในครอบครัวต่ำ แสดงภาวะผู้นำในครอบครัวน้อย มีทักษะการเจรจาต่อรองต่ำ และไม่มี ความเต็มใจที่จะรับผิดชอบต่อความรู้สึกของคนในครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ส่งเสริมให้พ่อแม่อบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และมีตัวแบบที่ดีสำหรับเด็ก โดยพ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดสำหรับลูก เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์
2. ควรส่งเสริมให้พ่อแม่พยายามแบ่งเวลาในการสื่อสารกับลูกมีการเตรียมความพร้อมและการวางแผนทางการศึกษาของเด็กในอนาคต จัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่บ้าน เช่น มีพื้นที่สำหรับทำการบ้าน มีหนังสือและสื่อให้ลูกอ่าน รวมทั้ง จัดระเบียบการทำการบ้านและการเรียนของลูก เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นของลูก
3. ส่งเสริมให้ครูให้ความอบอุ่นแก่เด็กด้วยการกอด ห่วงใย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน เพราะจะส่งผลให้นักเรียนเกิดการรับรู้ตนเองในทางบวก ทั้งในด้านวิชาการ ด้านพฤติกรรม และด้านอารมณ์ในการเรียนในโรงเรียน และก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี
4. ครูควรสร้างความเป็นมิตรกับพ่อแม่ เพื่อความร่วมมือในการดูแลเด็ก โดยกลยุทธ์ที่ครูควรใช้ในการสร้างความเป็นมิตรกับพ่อแม่ เช่น หาช่องทางในการสื่อสารทางบวกกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ให้ความใส่ใจผู้ปกครอง กระตือรือร้นที่จะตั้งใจฟัง จดบันทึกอย่างเปิดเผยในขณะที่พูดคุยกับผู้ปกครอง เมื่อมีการประชุมผู้ปกครองให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสนทนาและใส่ใจกับประเด็นที่พวกเขาเลือกที่จะหารือ เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองที่มีอารมณ์โกรธ ต้องรักษาท่าทางแสดงถึงการเคารพ และจดบันทึกสิ่งที่เขาพูดมากกว่าปกป้องการกระทำของตนเมื่อถูกกล่าวหา ให้พ่อแม่ให้รู้ว่าครูชื่นชมพ่อแม่ที่สนับสนุนและติดตามการเรียนของเด็กที่บ้าน รวมทั้ง ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีกฎระเบียบสำหรับเด็กที่บ้านที่สอดคล้องกับกฎระเบียบที่อยู่ในโรงเรียน เพื่อให้การดูแลเด็กที่บ้านและโรงเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
5. ให้ความรู้กับพนักงานในโรงงานเกี่ยวกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (work-life balance) เพื่อให้พนักงานมีแนวทางในการจัดการชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวให้มีความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก
2. การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานให้แก่พนักงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
3. การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของพ่อแม่และครูเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก

บรรณานุกรม

- ดุจเดือน พันธมนาวิน. (2553). กลยุทธ์ครอบครัวไทยแก้วิกฤตจริยธรรมสังคม. **วารสารพัฒนา** บริหารศาสตร์. 50: 1-20
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสงคราม. (2556). **รายงานสถานการณ์ทางสังคม จังหวัดสมุทรสงคราม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2556, จาก http://www.samutsongkhram.m-society.go.th/pdf__file/report%2056.pdf
- อัญญา พลตเปลื้อง. (2556). การวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา. **วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข**. 23(2): 1-10.
- อุไรวรรณ คงสุขเกษม; กุศล สุนทรธาดา; & ศิรินันท์ กิตติสุขสถิตย์. (2540). **แบบแผนการเลี้ยงดูของ พ่อที่เป็นคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Beresford, P. et al. (1999). **Poverty first hand: Poor people speak for themselves**. London: Child Poverty Action Group.
- Birch, S. H., & Ladd, G. W. (1997). The teacher-child relationship and children's early school adjustment. **Journal of School Psychology**. 35: 61-79.
- Brody, G.H.; & Flar, D.L. (1998). Maternal resources, parenting practices, and child competence in rural, single-parent African American families. **Child Development**. 69(3): 803 - 816.
- Chen, X; Lice, M; & Li, D. (2000). Parental warmth, control, and indulgence and their relation to adjustment in Chinese children: a longitudinal study. **Journal of Family Psychology**. 14(3): 401 - 419.
- Connell-Carrick, K. (2003). A critical review of the empirical literature: Identifying correlates of child neglect. **Child and Adolescent Social Work Journal**. 20(5): 389-425.
- Drummond, K.V.; & Stipek, D. (2004). Low-Income Parents' Beliefs about Their Role in Children's Academic Learning. **The Elementary School Journal**. 104(3): 197-213.
- Emerson, L.; Fear, J.; Fox, S.; & Sanders, E. (2012). **Parental engagement in learning and schooling: Lessons from research**. A report by the Australian Research Alliance for Children and Youth (ARACY) for the Family-School and Community Partnerships Bureau : Canber.
- Green, M. (2007). **Voices of people experiencing poverty in Scotland**. Everyone matters? York: Joseph Rowntree Foundation.
- Greenhaus, J. H.; & Beutell, N. J. (1985). Sources and conflict between work and family roles. **Academy of Management Review**. 10(1): 76-88.
- Murray, C.; & Malmgren, K. (2005). Implementation a teacher-student relationship program in a high-poverty urban school: Effects on social, emotional, and academic adjustment and lessons learned. **Journal of School Psychology**. 43(2): 137-152.

- Pederson, E.; Faucher, T.A.; & Eaton, W. (1978). A new perspective on the effects of first-grade teachers on children's subsequent adult status. **Harvard Educational Review**. 48: 1-31.
- Ridge, T. (2009). Living with poverty: a review of the literature on children's and families' experiences of poverty. **Department for Work and Pensions Research Report No. 594**. London: Department for Work and Pensions.
- Ross, D.P.; & Roberts, P. (1999). **Income and Child Well-being: A New Perspective on the Poverty Debate**. Ottawa: Canadian Council on Social Development.
- Screen, K.E. (2011). **The Influence of Child-Parent and Child-Teacher Relationships on the Academic Performance of Children Aged 10-12 Years**. Dissertation of Doctor of Psychology (Clinical Psychology). School of Social Sciences and Psychology Faculty of Arts, Education and Human Development. Victoria University.
- Seaman, P.; Turner, K.; Hill, M.; Stafford, A.; & Walker, M. (2005). **Parenting and Children's Resilience in Disadvantaged Communities**. London: National Children's Bureau.
- Snyder, T. (2011). **Parent and Teacher Influences on Children's Academic Motivation**. Submitted in partial fulfillment of (Ph.D. (Systems Science: Psychology). Portland State University.
- Watson, J. (2005). **Child neglect: Literature Review**. Ashfield: NSW Department of Community Services.
- Zins, E. J.; Bloodworth, M. R.; & Weissberg, R. P.; & Walberg, H. J. (2007). The scientific base linking social and emotional learning to school success. **Journal of Educational & Psychological Consultation**. 17(2-3): 211-218.

จะเห็นได้ว่า